

เทศน์เช้า วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๕๖

พระอาจารย์สงบ มนฺตฺสนฺโต

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจฟังธรรมนะ ธรรมะเป็นที่พึ่งอาศัย ถ้าใจไม่มีธรรม มันเค็ดรื้ออนนะ ดูเวลา
แผ่นดินไหวสิ แผ่นดินไหวมันจะมีแผ่นดินไหวอยู่ตลอดเวลา แต่บางที่เรารับรู้ไม่ได้ แต่ถ้า
แผ่นดินไหวใหญ่ๆ นะ มันจะเกิดการทำลาย การทำลายบ้านเรือนของคน แม้แต่ทำให้เราเสียชีวิต
ได้

นี่ก็เหมือนกัน เหตุการณ์ในพุทธศาสนา เห็นไหม เวลามันเกิดการกระทบกระเทือนนะ สิ่ง
ใดกระทบกระเทือน แผ่นดินไหว แผ่นดินไหวมันมีของมันอยู่ตลอดเวลา แต่แผ่นดินไหวนี้เป็น
เรื่องของธรรมชาติ แต่เรื่องของสังคม การกระทบกระทั่งกันเป็นเรื่องธรรมดา ถ้าใครสร้างบ้าน
สร้างเรือน ใครมีสติปัญญา ถ้าเข้าใจได้ เราเข้าใจได้ว่าแผ่นดินไหวนะ เวลาแผ่นดินไหวมันให้สาร
แบบว่ามันให้ปุ๋ย ให้สิ่งต่างๆ ให้ผืนดินอุดมสมบูรณ์ ใครอยู่ตามแผ่นดินไหว เขาจะมี
ทรัพยากรธรรมชาติของเขา ต้นไม้มันเจริญเติบโตของมัน แต่เวลามันทำลายนะ มันทำลายหมด
เลย

นี่ก็เหมือนกัน ถ้าเราสร้างบ้านเรือนของเราที่ดี เรามีสติปัญญาของเรา เราหลบเลี่ยงสิ่งนี้
ได้ เราหลบเลี่ยงสิ่งนี้ได้เพราะมันเป็นสังขาร มันเป็นความจริงของมันอันหนึ่ง ถ้าความจริงของ
มันอันหนึ่ง ของเราก็เหมือนกัน มนุษย์เกิดมามีกิเลสตัณหาความทะยานอยากเป็นธรรมดา เวลา
องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสร้างสมบุญญูการมาเพื่อปรารถนาเป็นพระโพธิสัตว์ พระ
โพธิสัตว์สร้างคุณงามความดีนะ มันก็แผ่นดินไหวมาตลอด แผ่นดินไหวคือว่ามันทุกข์มันยากมา
ตลอดไง มันสร้างสมบุญญูการมา มันก็มีความทุกข์ความยากมาตลอด ยิ่งทศชาติ เป็นเดมิย์ใบ้ นี้
เขาตัดหู เขาตัดจมูก เขาตัดต่างๆ เขาพิสูจน์ เขาไม่เชื่อหรือ เขาไม่เชื่อของเขา เห็นไหม กษัตริย์ทำ
ถึงที่สุด บารมีสิบทิศ เวลาสร้างสมบารมีมา มันต้องมีความอดทน มันต้องมีขันติบารมี ขันติบารมี
ทำสิ่งต่างๆ มาตลอด การสร้างบารมีมาเพื่อสิ่งใดละ? เพื่อสิ้นสุดแห่งทุกข์

นี่ก็เหมือนกัน เราเกิดมาเวียนตายเวียนเกิดในพุทธศาสนา เราเกิดมาเวียนตายเวียนเกิดเป็นมนุษย์ในวัฏสงสาร เราเกิดมาพบพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนสิ่งใดล่ะ พุทธศาสนาสอนเข้ามาที่หัวใจนะ หัวใจของสัตว์โลก เข้ามาที่หัวใจของเรา แต่พอเข้ามาหัวใจของเรา ถ้าใครมีความเชื่อถือศรัทธา นี่เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาหรือสัตว์ขนสัตว์ นี่วางกรรมวินัยนี้ไว้เพื่ออะไร? เพื่อสั่งคมๆ แต่เวลาผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เห็นใหม่ นี่เวลาเอหิภิกขุ บวชตั้งแต่สิ้นกิเลสมานะ “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด” แต่คนที่ยังมีกิเลสนะ “เธอจงเป็นภิกษุมาเถิด เพื่อประพฤติปฏิบัติให้สิ้นสุดแห่งทุกข์”

นี่เวลาเริ่มต้นจะหรือสัตว์ขนสัตว์ วางกรรมและวินัยนี้ไว้เพื่ออะไร? เพื่อให้คนได้สร้างสมบุญญาธิการ เวลาทำบุญกุศลขึ้นมาเพื่อสร้างอำนาจวาสนา เพื่อสร้างบารมีของเรา ถ้าสร้างบารมีของเรา ให้จิตใจยอมรับสาธุการนะ ยอมรับความเป็นจริงขึ้นมา ถ้ายอมรับความเป็นจริงขึ้นมา นี่สิ่งนี้สร้างไว้ สร้างไว้เพื่อสั่งคม ถ้าสั่งคมนะ นี่การศึกษา การศึกษาขึ้นมา เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางกรรม แล้วเราศึกษาขึ้นมา ศึกษาเพื่อสิ่งใดล่ะ? ศึกษาเพื่อหัวใจเป็นสาธุการนะ ศึกษาเพื่อให้ย้อนกลับมาที่ใจของเรา ถ้ามั่นย้อนกลับมาที่ใจของเรา เห็นใหม่ สิ่งต่างๆ ซึ่เข้ามาที่ใจทั้งนั้นแหละ ถ้าซึ่เข้ามาที่ใจนะ เราดูความกระเพื่อมในใจของเรา

แผ่นดินไหวข้างนอกนะ เวลามันทำลายบ้านทำลายเรือนของคน ทำลายไปหมดเลย แต่เวลามันผ่านพ้นไปแล้วนะ มันจะฟื้นฟูของมัน ฟื้นฟูของมัน จิตใจของเราจะ เวลาก็เลสมันกระเทือนหัวใจ มันสั่นไหวไปหมดเลย ถ้ามั่นสั่นไหว มันทุกข์มันยากไหมล่ะ ถ้ามั่นทุกข์มันยาก สิ่งใดจะมาแก้ไขมันล่ะ

นี่เวลาฟื้นฟู ฟื้นฟูขึ้นมา ถ้าเราฝึกฝนของเรา เรามีสติปัญญาของเรา เราหมั่นตั้งสติของเรา เราฝึกฝนขึ้นมา พัฒนาของมันขึ้นมา ถ้าพัฒนาขึ้นมาจะ เราจะเห็นได้ เห็นได้ว่านี่เรื่องของโลก เรื่องสั่งคม การตลาด ที่ไหนมีการตลาดนะ มีการตลาดก็คือเรื่องโลกๆ แต่โลกๆ เขาชอบกันนะ ชอบกันเพราะสิ่งนั้นอำนวยความสะดวกๆ เราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา เราจะเห็นสัจจะความจริง เราอำนวยความสะดวกที่ไหนล่ะ

ถ้าอำนวยความสะดวกที่ไหน เห็นใหม่ คุณิ เวลาพระเราประพฤติปฏิบัติ ชูดวงกัฏฐเป็นเครื่องขัดเกล้ากิเลส ชูดวงกัฏฐนะ ฉันทมือเดียว ถือผ้า ๓ ผืน อาสนะเดียวต่างๆ นี่เพราะมันขัดใจทั้งนั้นแหละ ทุกคนต้องการความสะดวกสบายใช่ไหม ถ้าความสะดวกสบาย นี่การตลาดโลกๆ

ทั้งนั้นแหละ แต่เวลาเราชุดงควัตรมันขัดเกลา นี่ขัดเกลา ถ้าขัดเกลา เป็นเครื่องขัดเกลา เป็นเครื่องขัดเกลาที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้อาฐไว้ ให้ธรรมและวินัยให้เป็นเครื่องศาสตราวุธเพื่อปราบปรามกิเลสในใจของตัว นี่มันเป็นเครื่องขัดเกลา แล้วเป็นเครื่องขัดเกลา มันเป็นสูตรสำเร็จใจ แต่กิเลสมันมีชีวิตนะ เห็นไหม

คูลี จิตของเรา ธาตุรู้ๆ สันตติ ชีวิตของมัน แล้วกิเลสมันก็อยู่บนธาตุรู้ๆ นี้ อยู่บนภวาสวะนี้ มันหลบมันหลีก มันปลิ้นมันปล้อนตลอดเวลา นี่เวลาถึงนั้น แล้วเอาสิ่งนี้มาเป็นการตลาด ถ้าเป็นพระป่าก็เอาสิ่งนี้มาเป็นเครื่องมือ เอาสิ่งนี้มาเป็นการตลาดๆ นี่ถ้าสังคมมันเชื่อมั่นก็เชื่ออย่างนั้น ถ้าพระไม่ปฏิบัติขึ้นมา มันก็ไม่น่าเชื่อถือศรัทธา ถ้าพระปฏิบัติขึ้นมา พวกนี้จะเข้าสู่สัจธรรมความจริง นี่เราก็เชื่อ ถ้าเป็นการตลาดนะ แต่กิเลสมันปลิ้นปล้อน มันปลิ้นปล้อน มันหลอกหลวง มันมารยาสาโดยของมันตลอดไป นั่นเรื่องของเขา

ถ้าแผ่นดินไหวนะ มันทำลาย มันเป็นเรื่องสังคม เรื่องของโลก แต่ถ้าแผ่นดินไหวในหัวใจของแต่ละสัตว์โลก เห็นไหม นี่โลกทัศน์ๆ แผ่นดินไหว ใครทำดีได้ดี ใครทำชั่วได้ชั่วใจ ใครทำดีเขาได้อย่างนั้น ใครทำชั่ว เขาได้อย่างนั้น ใครทำใครได้ ถ้าใครทำใครได้ของเขา มันเรื่องผลประโยชน์ของเขา เราตั้งสติของเรา เพื่อประโยชน์กับเรา เราตั้งสติของเราละ

ถ้าไม่มีครูบาอาจารย์ เราก็ไม่เชื่อถือ เราก็ไม่เชื่อถือว่ามรรคผลจะมีจริงหรือเปล่า แต่เวลามีครูบาอาจารย์ท่านปฏิบัติของท่านขึ้นมาแล้ว เวลาท่านแสดงธรรมออกมา ท่านชี้เข้ามาถึงมรรคถึงผลนะ เวลาหลวงตาท่านบอก หลวงปู่มันแสดงธรรมๆ นะ มรรคผลนิพพานหยิบเอาได้เลยนะ เพราะอะไร เพราะผู้รู้พูด ผู้รู้แสดงธรรมขึ้นมา มันจะหยิบฉวยเอาได้เลย มันจะมีที่เราสามารถจะประพฤติปฏิบัติได้

แต่ถ้าผู้ไม่รู้พูด เรากำลังๆ ไปทั้งนั้นแหละ ถ้าผู้ไม่รู้พูด แต่ในเวลาเราจะศึกษาธรรมวินัย เราจะมีคามเชื่อมั่นใหม่ละ ถ้าเราไม่มีคามเชื่อมั่น ไม่มีศรัทธาของเรา เราจะเอาชีวิตของเรารอดได้อย่างไร เวลาเราออกทะเล เห็นไหม เรือเราออกทะเล เราเกิดมา ชีวิตนี้มันได้เรือมาลำหนึ่ง ได้ชีวิตนี้มา เวลาออกทะเล นี่วิญญะ ผลของวิญญะ เห็นไหม โลก คูลี กระทบกระแทกกันตลอดเวลา แล้วเราจะพาเรือของเราเข้าฝั่งได้อย่างไร ถ้าเราไม่มีสติไม่มีปัญญา เราไม่มีความมั่นคงของเรา เราจะพาเรือเราเข้าฝั่งได้อย่างไร ถ้าเราจะพาเรือเราเข้าฝั่ง เห็นไหม เวลาพายุมันมา ใครจะช่วยเหลือเราได้ มันก็มีสติปัญญาของเราเท่านั้นแหละ เราจะพาเรือเราเข้าฝั่ง

นี่ก็เหมือนกัน สักคมมันเป็นแบบนี้ มันเป็นแบบนี้ละ ถ้ามันเป็นแบบนี้ เรามีสติมีปัญญา เราแยกแยะเอา เราแยกแยะเอา เพราะมันเป็นสิ่งที่เป็นเรื่องของวิญญูะ เรื่องของโลก ใครเกิดมาในวิญญูะนี้ มีสติปัญญาขนาดไหน เขาก็หาประโยชน์ของเขาได้อย่างนั้น แต่ถ้าเขามีสติปัญญาแบบนี้ ถ้าเขาเอาสิ่งที่ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นการตลาด เป็นเครื่องมือของเขา เขาก็หาสิ่งใดๆ เผลลนใจเขาเอง เขาไม่รู้ของเขา จะหน้าขึ้นอกตรมขนาดไหนมันก็เรื่องของเขา

แต่ถ้าเรื่องของเรา เรื่องของเราละ เพราะเราไม่รู้ของเราได้ ถ้าเราไม่รู้ของเราได้ เรามีสติปัญญาของเราละ เรารักษาใจของเรา เราจะพาเรือของเราผ่านพายุ ผ่านพายุอารมณ์ใจ ผ่านความเห็นในหัวใจของเราใจ เวลาหัวใจของเรามันสั้นไหว มันพัดขึ้นมา มันสะเทือนนะ มันสะเทือนแน่นอน จะบอกว่าสิ่งนี้ไม่มี สิ่งนี้ไม่มี มันเป็นไปได้หรือ เราไม่รู้เราก็เห็น ถ้าเราไม่รู้เราก็เห็น สิ่งนี้เราบังคับบัญชาไม่ได้ สิ่งที่เราบังคับบัญชาไม่ได้ แม้แต่ร่างกายของเรา เรายังบังคับบัญชามันไม่ได้ไม่ให้เจ็บ ไม่ให้ไข้ ไม่ให้ป่วย มันเป็นไปได้ นี่มีการเกิดขึ้น มีการตั้งอยู่ และมีการดับไปเป็นธรรมดา สิ่งที่เป็นธรรมดา แต่หัวใจมันมีค่าใจ มีค่าว่า ถ้าเราเอาสิ่งนี้ทำคุณงามความดี มันก็จะได้ความดีไป ถ้าเอาสิ่งนี้ ความเลว มันก็จะได้ความเลวนั้นไป ฉะนั้น ถ้าเรามีสติปัญญานะ นี่เอาความสะดวกเอาความสบาย ฉะนั้น มันสะดวกสบายด้วยการแลกมาด้วยสิ่งที่เราได้ผลกลับมา เราจะทำไหม? เราไม่ทำของเรา

ฉะนั้น เวลาชุดงควัตรๆ เป็นเครื่องขัดเกลากิเลสๆ ไม่ใช่ว่าถือชุดงควัตรโดยเถรตรงแล้วเราจะได้สิ่งใดมา ถ้าถือชุดงควัตรโดยเถรตรงขึ้นมา สิ่งนั้นมันก็เอามาทำลายเราๆ มันเป็นเรื่องที่ไม่มีชีวิต แต่ถ้าสิ่งที่มีชีวิต สิ่งที่เป็นสัตว์ธรรมๆ มันมีชีวิตของมัน ฉะนั้น เราต้องมีสติปัญญา สิ่งนั้นมันมีหยาบ มีกลาง มีละเอียด เวลามันหยาบๆ ขึ้นมา เราถือด้วยความที่เราเห็นประโยชน์ พอเห็นประโยชน์ขึ้นมา ก็เลสมันเกาะสิ่งนี้ขึ้นมา มันก็บอกสิ่งนี้เป็นธรรมๆ สิ่งนี้เป็นธรรม มันไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นมาเลย ถ้าไม่มีสิ่งใดเกิดขึ้นมา เห็นไหม เราต้องมีสติปัญญา เราต้องมีสติปัญญานะ แม้อยู่ในที่คลุกคลี เราก็มีสติปัญญาเอาตัวรอดของเรา อยู่ในที่สังควิเวกของเรา เราก็ต้องเอาสติปัญญาเอาตัวรอดของเรา ถ้าเรามีสติปัญญา มันแยกแยะได้ มันเอาตัวรอดได้ ถ้าเอาตัวรอดได้ เห็นไหม ชุดงควัตร ถ้าเวลาเราถือขึ้นมา นี่มันเป็นทิวภูมิมานะอันหนึ่ง เราก็ต้องหมั่นดูแลของเรา

อย่างเช่นเวลาหลวงตาท่านเล่าให้ฟังนะ อยู่กับหลวงปู่มัน ท่านถือชุดงคค์ของท่าน แล้วเวลาพระที่นั่นถือชุดงคค์กันมหาศาลเลย แล้วก็อ่อนแอไป คือยกเล็กไปๆ หลวงตาท่านรักษาของท่านมาตลอดเวลา แล้วท่านถือของท่านนะ

เวลาหลวงปู่มัน เห็นไหม “ศรัทธามาสาย ศรัทธามาสาย ขอใส่บาตรหน่อยหนึ่ง” เวลาท่านขอใส่บาตรหลวงตา นั่นนะมันขาดจุดคงค์นะ หลวงปู่มันท่านทำทำไม นี่นักปราชญ์กับนักปราชญ์ เขาสอนกัน เขาสอนกันด้วยวิธีอย่างไร นี่เขาสอนด้วย เห็นไหม เพราะถ้าเป็นคนอื่นทำอย่างนั้นนะ หัวขาด เพราะว่าเวลาหลวงตาท่านพูด เห็นไหม ว่าอยู่ที่หนองฝือ พระเณรกลัวหลวงปู่มันเป็นอันดับหนึ่ง กลัวท่านเป็นอันดับสอง ไม่มีใครกล้าไปทำสิ่งใดกับหลวงตาได้ แต่เวลาท่านถือจุดคงค์ของท่านไป ถือจุดคงค์ของท่านไป เห็นไหม นี่หลวงปู่มันท่านอบรมของท่าน “ศรัทธามาสาย ศรัทธามาสาย ขอใส่บาตรหน่อย ศรัทธามาสาย” ใส่ไปนี่มันขาดจุดคงค์ นั่นนะทำเพื่ออะไร ทำเพื่ออะไร? นี่ต้องการให้จิตใจนี้เป็นกลาง

คนทำสิ่งใดก็แล้วแต่ ถ้ามันถือด้วยความอ่อนแอ ถือด้วยความไม่มีสติปัญญา มันก็ถือมาด้วยเกรงสองบาตร ไม่ได้ประโยชน์อะไรเลย ถ้าถือจุดคงค์วัตรนั้นมา ถือมาโดยเป็นทวิภูมิมานะ ถือไว้ “ฉันทำได้ๆ” มันก็เป็นกิเลสอันหนึ่ง เห็นไหม “นี่ศรัทธามาสายๆ” ใส่บาตร นี่ครูบาอาจารย์ท่านทำของท่าน เราต้องพิสูจน์ใจของเรา พิสูจน์ใจของเราว่าอยู่ในที่คลุกคลี เราจะรักษาใจของเราได้อย่างไร อยู่ในที่สังควิเวก เราจะรักษาใจของเราได้อย่างไร ถ้ารักษาใจได้นะ อยู่ที่ไหนก็รักษาใจได้ มันฝึกฝนอย่างนี้

เวลาเราใช้ปัญญา เวลาคนจิตสงบแล้วพิจารณากายแล้ว พิจารณาต่างๆ แล้วมันปล่อย มันปล่อยแล้วทำไมมันยังสงสัยอยู่ๆ แล้วทำอย่างไรต่อไปๆ เห็นไหม นี่มันพลิกแพลง มันมีการพลิกแพลงของมัน หาเหตุหาผลของมัน ให้จิตใจพลิกแพลง มันปล่อยแล้วมันเหลืออะไรล่ะ ปล่อยแล้วมันเหลืออะไร...นี่กิเลสเป็นสิ่งที่มิชีวิต มันอ้างธรรมๆ มันหลอกได้ทุกแง่มุมของมัน ถ้าอ่อนแอ มันบอกสิ่งอ่อนแอนี้ไม่เป็นไร สิ่งนี้เราทำแล้ว สิ่งใดก็ไม่เป็นไร เราทำแล้วทำเพื่อความสะดวกสบายของเรา ทำแล้วมันจะเป็นประโยชน์กับเราขึ้นมา มันก็ว่าอย่างนั้น คนปานกลางมันก็ทำให้เข้มแข็งขึ้นมา มันก็ทำของมันไม่ได้ ถ้าคนเข้มแข็ง จิตใจเข้มแข็ง มันก็มีสิ่งต่างๆ เป็นทวิภูมิมานะอันหนึ่งเหมือนกัน ทวิภูมิมันเกิดกับใจตลอดเวลา นี่สิ่งที่กิเลสมันอ้างอิงธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามาใช้อย่างนั้น

ฉะนั้น ถ้าแผ่นดินไหวมันทำลายสิ่งต่างๆ ไปหมดเลย ถ้าแผ่นดิน นี่หัวใจเราไหว มันก็ทำลายโอกาสของเรา ทำลายต่างๆ ของเรา แต่ถ้าเรามีสติปัญญา สิ่งนี้มันมีของมันอยู่แล้ว แผ่นดินไหว อากาศที่แผ่นดินไหว โลกนี้มันเคลื่อนที่อยู่ตลอดเวลา มันจะมีของมันนะ มันจะเล็กน้อยต่างๆ มันจะมีของมัน แต่ถ้ามันรุนแรง มันก็ทำความเสียหายมาก จิตใจของเรามันมีกิเลส

ค้นหาความทะยานอยากในหัวใจของเรา มันมีความกระเพื่อมอยู่ตลอดเวลา เวลามันกระเพื่อมรุนแรงขึ้นมา มันทำลายข้างนอก ทำลายข้างนอกหมายถึงว่าความโลภ ความโกรธ ความหลง มันทำลายคนอื่น แต่เวลามันไหวในหัวใจ มันก็มีความกระเพื่อมของมันเล็กน้อยในหัวใจ เพราะเรามีกิเลสอยู่ แล้วเราจะค้นหามันอย่างไรละ เวลาแผ่นดินไหวใหญ่ เรารู้ได้ว่าแผ่นดินไหวใหญ่มันให้โทษกับทุกๆ คน แต่แผ่นดินไหวเล็กน้อยที่ในหัวใจของเรา มันอ้อยสร้อย มันอ้อเซาะอยู่ในหัวใจของเรา เราจะดูแลมันอย่างไร

เวลาเราพิจารณาไปไง เวลาเราใช้สติปัญญาพิจารณาไป มันปล่อยวางแล้วๆ ถ้าแผ่นดินไหวใหญ่มันกระเทือน เรารู้ได้ นี่เราปล่อยวาง ปล่อยวางมา แต่มันยังมีสงสัยอยู่ในใจ สงสัยอยู่ในใจ มันทำอย่างไร ถ้ามันทำอย่างไร นี่ต้องหาแง่มุมของมัน หาแง่มุมของมัน พยายามสร้างสติสร้างปัญญาขึ้นมา แยกแยะของมันขึ้นมา เพื่อประโยชน์กับใจดวงนี้ ประโยชน์กับใจดวงนี้ พอถึงที่สุดนะ เวลามันขาด สมุจเฉทปหานไปแล้ว มันเป็นอย่างนี้ มันเป็นอย่างนี้ ฉะนั้น พอเป็นอย่างนี้แล้ว เวลาเห็นผู้ที่ประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สิ่งที่เขาบอกมันเป็นตรรกะไง

เวลาเราตรรกะ เรามีปัญญาขึ้นมา เราเข้าใจเรื่องธรรมะได้ มันซาบซึ้งมากๆ ก็เข้าใจว่าธรรม มันก็น่าสงสาร มันน่าสงสารว่าคนที่ไม่เคยทำเขาก็ไม่รู้สิ่งใดเลย พอคนเคยทำมา มันได้รับรู้สิ่งต่างๆ ขึ้นมา มันยังเป็นโลกๆ อยู่ แต่มันเป็นโลกๆ อยู่ มันก็แตกต่างกับสิ่งที่มันหมักหมมอยู่ในกิเลสค้นหาความทะยานอยากมหาศาลเลย เวลามันปล่อยวางขึ้นมาๆ นี่มันเป็นปัญญาโลกีย์ปัญญา มันเป็นปัญญาที่มันยังไม่เป็นมรรค ถ้ามันเป็นมรรคขึ้นมา จิตสงบแล้ว พิจารณาแล้วมันปล่อยวาง นี่มันเริ่มเป็นมรรค ถึงว่าเป็นมรรคขึ้นมา มรรคมันคือปัญญามันก้าวเดินแล้ว ภาวนามยปัญญาเกิดขึ้นแล้ว แต่ภาวนามยปัญญามันเกิดขึ้นมา กิเลสมันก็ยังละเอียดกว่านั้น ละเอียดกว่านั้นนะ เพราะแก่นของกิเลส กิเลสมันมีชีวิต มันปลิ้นปล้อน มันมีมารยาสาโดย มันทำให้เราหลงไปกับมันไม่อย่างนั้นมันจะครอบงำหัวใจเราได้อย่างไรละ ถ้ามันครอบงำหัวใจของเรา เพราะมันครอบงำหัวใจของเรา เราถึงเวียนตายเวียนเกิด เห็นไหม

ฉะนั้น เปรียบเทียบไง เวลาถ้ามันเป็นกิเลสในใจ มันก็มีโทษอย่างนี้ แต่ถ้ามันเป็นกิเลสกิเลสโดยสามัญสำนึกที่โลกเขาทำๆ กัน ที่เป็นการตลาด ศึกษาธรรมเหมือนกัน เห็นไหม มันสั้นไหวไปหมด สังคมสะท้อนกันไปหมด สังคมสะท้อนไปหมดเพราะอะไร เพราะมันถึงคราวถึงเวลาของมัน แต่ถ้าเรามีสติปัญญา ถึงคราวถึงเวลาเราก็หลบหลีกของเราไป หลบหลีกเพื่อสังขารเพื่อเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าสอน เห็นไหม ถ้าโลกจะเป็นอย่างนั้น ให้ดูแลหัวใจของ

เรา เพราะหัวใจของเรามันพาให้เราทุกข์ให้เรายาก ให้เราเวียนตายเวียนเกิด ถ้าเวียนตายเวียนเกิด มันเป็นเรื่องธรรมดาส่วนบุคคล

แต่ธรรมะที่เป็นสังคัมเป็นการตลาดมันเป็นสังคัม ทุกคนจะเห็นสภาวะแบบนั้น ทุกคนบอกจะช่วยเหลือสังคัม เราจะส่งต่อสังคัมนี้ให้ลูกหลานเรา ให้ลูกหลานเราได้อยู่ในสังคัมสภาวะแวดล้อมที่ดีๆ เราก็พยายามจะช่วยเหลือเจือจางกัน นั่นถ้าใครมีความคิดอย่างนั้นมันก็เป็นประโยชน์กับสังคัม เป็นประโยชน์กับโลก นี่ก็เป็นประโยชน์อันหนึ่ง

แต่ถ้าเราจะประพฤติปฏิบัติขึ้นมา สิ่งนั้นมันแก้กิเลสไม่ได้หรอก ในเมื่อสังคัมที่มันสงบร่มเย็นขึ้นมา มันก็ทำให้เรามีโอกาสได้ประพฤติปฏิบัติ เวลาประพฤติปฏิบัติขึ้นมา นี่กิเลสตัดทอนความทะยานอยากมันเป็นนามธรรม มันเป็นความรู้สึกนึกคิดจากหัวใจของเรา มันต้องมีสติปัญญาเห็นไหม เป็นโลกุตตรปัญญา ปัญญาที่เกิดจากพุทธศาสนา ปัญญาที่เกิดปัญญารอบรู้ในกองสังขาร ปัญญารอบรู้ในความคิด ปัญญาที่เอาความคิด เอาหัวใจของเรามาแยกแยะขึ้นมา จิตเอาจิต จิตเห็นจิต มันแยกแยะของมัน แล้วมันปล่อยวางๆ ขึ้นมาขนาดไหน เราต้องมีสติปัญญาเข้าไป จนกว่าที่ว่า สิ่งที่มีมันสั้นไหวเล็กน้อยขนาดไหน นี่มาตราวัดเขาวัดได้ เขารู้ว่าแผ่นดินไหวก็ริกเตอร์ๆ เขาวัดของเขาได้ เรามีสติเรามีปัญญาของเรา คอยดูหัวใจของเรา คอยดูความเป็นไปของหัวใจของเรา มันปล่อยวางขนาดไหน

แผ่นดินไหวใหญ่ๆ ใครๆ ก็รู้ได้ นี่เป็นเรื่องของโลกๆ ใจ แต่แผ่นดินไหวอันละเอียด แผ่นดินไหวที่มีมันสั้นไหวในหัวใจ เล็กน้อยๆ นั้นนะ เพราะความเล็กน้อยนั้นนะ เวลามันขยายออกมา มันก็หายๆ นี่แหละ ที่นี้การปล่อยวางหายๆ ขึ้นมา มันไม่ยอมทำลายตัวมันเอง มันไม่เข้าไปถึงต้นขั้วของหัวใจ เราก็ต้องมีสติปัญญาแยกแยะเข้าไป ละเอียดเข้าไป ลึกซึ้งเข้าไป จนถึงที่สุด เวลามันทำลายนะ มันสมุจเฉทปหาน ถ้าสมุจเฉทปหาน ใครปฏิบัติมาถึงจุดนี้แล้ว เวลาเห็นทางโลกๆ ที่เขาปฏิบัติกัน มันเห็นแล้วมันก็สงสาร โดยพื้นฐานของการฝึกหัดมันก็เป็นแบบนั้น

เด็กของเรา การศึกษาก็ต้องผ่านโรงเรียนอนุบาลขึ้นมา ให้เขาอ่านออกเขียนได้ขึ้นมา เพื่อให้เขามีการศึกษาของเขา ในการประพฤติปฏิบัติขึ้นมา โลกเขาห่อเหิมในการปฏิบัติ ปฏิบัติโดยเป็นพิธีกรรม มันก็เรื่องของโลก เราก็สาธุไปกับเขา แต่ถ้าผู้ปฏิบัติรู้จริงแล้ว มันจะรู้จริงว่าสิ่งนั้นเป็นไปได้หรือสิ่งนี้เป็นไปไม่ได้ ถ้าสิ่งที่เป็นไปได้ มันละเอียดลึกซึ้งกว่านั้น ธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามหัศจรรย์กว่านั้นเยอะมาก เพราะความมหัศจรรย์กว่านั้นเยอะมาก

เวลาโลกเขาเอามาเป็นการตลาด เห็นไหม เราถึงรู้ไม่ได้ เราถึงตรวจสอบไม่ได้ แต่ผู้รู้มี ผู้รู้ตั้งแต่ ต้นว่าสิ่งใดถูกสิ่งใดผิดตั้งแต่ต้น แต่มันเป็นกระแสสังคม สังคมเป็นแบบนั้น เห็นไหม ช้างตาย ทั้งตัว จะเอาไปบวไปปิด ช้างตายทั้งตัวมันปิดกันไม่มีคอรอก แต่ขณะที่ช้างตายทั้งตัว กลิ่นมันเหม็น เราจะไปแนะนำเขา ไม่มีใครเชื่อหรอก แต่กลิ่นนั้นถ้ากระทบไปถึงใครแล้ว คนนั้นจะรู้ขึ้นมาเองว่าเวลาช้างตายแล้วมันจะเน่าเหม็นอย่างไรอย่างนั้น มันจะกลิ่นเหม็นอย่างไรอย่างนั้น ถ้ากลิ่นเหม็นอย่างนั้นมันก็เป็นคราว เห็นไหม

เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพูดถึงธรรม ลูกศิษย์พระสารีบุตรเข้ากันโดยธาตุ นี้ เป็นปัญหาทั้งนั้น ปัญหาที่ไตร่ตรองแยกแยะ ลูกศิษย์ของพระโมคคัลลานะ พวกนี้มีฤทธิ์มีเดช ทั้งนั้น ลูกศิษย์ของเทวทัตลามกทั้งนั้น เห็นไหม เขาเข้ากันโดยธาตุ โดยธาตุหมายความว่าเขาชอบ อย่างนั้น เขาเห็นอย่างนั้นว่าเป็นประโยชน์กับเขา นี้เข้ากันโดยธาตุ ไม่ได้ใช้เหตุใช้ผล ถ้าใช้เหตุใช้ผล เราจะว่าสิ่งใดผิดสิ่งใดถูก

แต่ธรรมะ เห็นไหม โลกียปัญญา โลกุตตรปัญญา มันจะละเอียดลึกซึ้งถึงการประพฤติปฏิบัติ เราเห็นอย่างนั้นแล้วเราถึงย้อนกลับมาดูใจของเรา มันเป็นอำนาจาสนาบารมีของแต่ละบุคคลนะ ถ้าจิตใจหยาบๆ จิตใจโลกๆ เขาก็รับได้อย่างนั้น ถ้าจิตใจที่ละเอียด เขาจะย้อนกลับมาเป็นเรื่องส่วนบุคคล เป็นเรื่องภายใน แล้วถ้าเห็นหัวใจสั้นไหว เห็นความสั้นไหวอันเล็กน้อยในหัวใจ แล้วพิจารณาเข้าไป มันจะเป็นประโยชน์กับหัวใจดวงนั้น เพื่อประโยชน์กับธรรมในหัวใจของเราเอวัง